

دانشگاه شهید باهنر کرمان
بخش مهندسی معدن

۱- مقدمه

درس اقتصاد معدنی
دکتر محسن طاهری مقدر

دانشگاه شهید باهنر کرمان
دانشکده فنی و مهندسی
بخش مهندسی معدن

درس اقتصاد معدنی

دکتر محسن طاهری مقدر

زمستان ۱۳۹۴

1

دانشگاه شهید باهنر کرمان
بخش مهندسی معدن

۱- مقدمه

درس اقتصاد معدنی
دکتر محسن طاهری مقدر

بخش اول: مقدمه

2

آراء مختلف در علم اقتصاد

- اقتصاد را می توان علمی اجتماعی تلقی نمود که درباره نتایج کنش های آدمیان بر اساس خودنفعی (self interest) کنکاش می کند. خودنفعی به این معناست که شخص سعی می کند با داشته های خود بهترین کار ممکن را برای خود انجام دهد.
- علم اقتصاد از یکسو، مطالعه ثروت و از سوی دیگر، بخشی از مطالعه انسان است.
- مطالعه این که جوامع چگونه از منابع کمیاب برای تولید و محصولات ارزشمند و توزیع آنها در میان افراد مختلف استفاده می کنند.
- شاخه ای از علوم اجتماعی که با تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات و مدیریت آنها سروکار دارد.
- ۲ نکته مهم (۱) مطالعه چگونگی تخصیص منابع کمیاب به خواسته های آدمی (۲) مطالعه رفتار متقابل آدمیان از نقطه نظر تولید، توزیع و مصرف.

3

آراء مختلف در علم اقتصاد

- علم اقتصاد یکی از شاخه های علوم اجتماعی است که افراد و سازمان هایی را مورد مطالعه قرار می دهد که درگیر امر تولید، مبادله و مصرف کالاها و خدمات هستند.
- علم اقتصاد در پی شرح و بسط اصول، نظریه ها یا الگوهایی است که برخی از مهمترین عوامل تعیین کننده وقایع اقتصادی را از بین مجموع عوامل تفکیک می سازد.
- هدف آن شرح و بسط سیاست هایی است که اتخاذ آنها احتمالاً مانع از بروز مسائلی چون بیکاری، تورم و اتلاف در اقتصاد می شود و یا موجب اصلاح آنها می شود.

4

شاخه‌های علم اقتصاد

- علم اقتصاد به دو شاخه اقتصاد کلان و اقتصاد خرد تقسیم می‌شود:
 - **اقتصاد کلان:** سطح فعالیت اقتصادی را در کل مورد مطالعه قرار می‌دهد، مانند سطح ستانده کل، سطح درآمد ملی، سطح کل اقتصاد، سطح کلی اشتغال و سطح عمومی قیمت‌ها به عنوان یک مجموعه در نظر گرفته می‌شود. (رفتارهای اقتصادی در سطح کلی)
 - **اقتصاد خرد:** رفتار اقتصادی افراد و واحدهای تصمیم‌گیرنده مانند مصرف‌کنندگان، صاحبان عوامل تولید و بنگاه‌های تولیدی در یک اقتصاد آزاد را مورد بررسی قرار می‌دهد. (رفتار گروه‌های انفرادی)

- **Output** بازده (ستانده): چیزهایی که سیستم به محیط یا سیستم‌های مجاور خود صادر می‌کند
- مجموع ارزش کالاها و خدمات تولید شده در یک کارگاه بمنظور عرضه به خارج از کارگاه و ارزش کالاها و خدمات تولید شده به منظور مصرف در همان کارگاه را ارزش ستانده آن کارگاه می‌نامند. از جمع ارزش ستانده‌های کارگاه‌های فعال در یک اقتصاد، ارزش کل ستانده آن اقتصاد بدست می‌آید.

5

نیاز به عنوان رفتار اقتصادی

- انسان دارای خواسته‌ها و احتیاجات متعددی است که در جهت برآوردن آنها تلاش می‌کند. اگر انسان نتواند برخی احتیاجات حیاتی را برآورده کند، احساس کمبود خواهد کرد و در صدد رفع این کمبود برمی‌آید.
- به طور کلی:

نیاز، احساس کمبودی است که برای انسان به وجود می‌آید و انسان در رفع آن تلاش می‌کند.

6

نیاز به عنوان رفتار اقتصادی

- نیازها و احتیاجات انسان معمولاً متعدد و نامحدود است.
- از طرف دیگر کالاهایی که در اختیار بشر وجود دارد و می‌تواند در جهت برآورده شدن خواسته‌ها مورد استفاده قرار گیرد، محدود است.
- لذا انسان باید کالاهای کمیاب را به صورتی در رفع احتیاجات خود استفاده کند که بتواند حداکثر نیازها را برآورده کند.
- رفتار اقتصادی یعنی فعالیت برنامه‌ریزی شده انسان که در صدد است رفع احتیاجات را با توجه به کمیابی (کالاها) بهبود بخشد.

7

انواع کالاها

- تمام وسائلی که نیازهای اساسی را بطور مستقیم یا غیرمستقیم برآورده می‌کنند، کالا می‌گویند.
- **کالاهای مادی و کالاهای غیرمادی (یا خدمات):** کالاهای مادی یا شیئی کالاهایی مانند اتومبیل، نان، کره..... کالاهای غیرمادی، ناشی از کار انسان است که برای تأمین نیازهای بشری انجام می‌شود. مانند خدمات مشاوره، بانکی، بیمه و
- **کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه‌ای:** کالاهای مصرفی کالاهایی هستند که مستقیماً به مصرف می‌رسند. کالاهای سرمایه‌ای و یا کالاهای تولیدی کالاهایی هستند که در روند تولید (برای تولید کالا) بکار می‌روند و به طور غیرمستقیم به مصرف می‌رسند. هدف از تولید کالاهای سرمایه‌ای از قبیل ماشین‌آلات، در نهایت مصرف است.

8

عوامل تولید

- عواملی که انسان به کمک آنها کالاهایی را برای رفع احتیاجات خود تولید می کند، عوامل تولید نامند. به سه دسته **طبیعت-کار- سرمایه** تقسیم می کنند.
 1. تمام هدایای طبیعی مانند زمین، آب، انرژی اتمی....
 2. تمام نیروی انسانی، اکتسابی یا ارثی، جسمانی یا روحی....
 3. تمام وسایلی که توسط انسان ساخته و کامل شده و برای تولید کالاهای دیگر مورد استفاده قرار می گیرند مانند ابزار و ماشین آلات
- این عوامل را به صورت عوامل سه گانه زمین-کار-سرمایه نیز تقسیم کرده اند.

9

مسئله کمیابی (محدود بودن)

- در هر جامعه منابع اقتصادی (کار، سرمایه، زمین....) کمیابند.
- از این رو مقدار کالا و خدماتی که می توان تولید کرد محدود است.
- در نتیجه:
 - جامعه باید منابع کمیاب خود را با کارایی هر چه بیشتر برای تولید کالاها و خدماتی که جامعه بیشترین نیاز را به آنها دارد صرف کند.
- در هر جامعه مسئله کمیابی یک مسئله اساسی و اصلی محسوب می شود. اگر کمیابی وجود نداشت نیازی به مطالعه علم اقتصاد نبود.
- از آنجا که منابع اقتصادی، کالا و خدمات کمیابند در نتیجه **رایگان** نیستند بلکه دارای قیمت هستند.

10

مسئله کمیابی (مثال)

- برای فرد:
 - اگر ۸ ساعت برای خواب، ۴ ساعت کلاس، ۲ ساعت رفت و آمد و خوردن غذا صرف کنید ← آنگاه ۱۰ ساعت برای مطالعه، بازی یا تماشای تلویزیون وقت خواهید داشت. اگر ساعات بیشتری صرف بازی و تماشای تلویزیون کنید وقت کمتری برای مطالعه خواهید داشت.
- در جامعه:
 - هر چقدر پزشک بیشتر تربیت شوند تعداد کمتری حقوقدان معلم یا حسابدار خواهیم داشت.
 - هر قدر از تجهیزات سرمایه ای برای تولید اتومبیل استفاده شود، مقدار کمتری برای تولید ماشین لباسشویی، موتورسیکلت یا دوچرخه باقی می ماند.
 - هر قدر زمین بیشتر برای تولید گندم به کار رود مقدار کمتری برای تولید ذرت باقی میماند.

11

انتخاب و هزینه فرصت

- انتخاب یک چیز مستلزم کنار گذاشتن چیزی دیگر است.
- آنگاه که به مطالعه یک کتاب می نشینید کارهای بسیار دیگری می توانستید انجام دهید. مثلاً کتاب دیگری می خواندید یا تلویزیون تماشا می کردید. بنابراین کمیابی زمان که با آن روبرو هستید شما را وامی دارد که میان خواندن کتاب و انجام کاری دیگر انتخاب کنید.
- فرض می کنیم از میان کارهایی که می توانستید به جای خواندن این کتاب انجام دهید تماشای تلویزیون مطلوب ترین بود. در این صورت تماشای تلویزیون هزینه فرصت خواندن این کتاب است.
- **هزینه فرصت** ارزشمندترین گزینه ای است که شما به سبب انتخابی که کرده اید ناچار به فداکردن آن هستید.
- هزینه فرصت به ما امکان می دهد که منابعی را که در تولید چیزی به کار می روند ارزش گذاری کنیم.

12

بازار (Market)

- بازار ارتباط بین خریداران و فروشندگان بمنظور مبادله کالا و خدمات در یک زمان معین است.
- انواع بازارها شامل: بازار کالا، بازار کار، بازار ارز و بازار مالی است.
- همچنین می توان بازارها را از لحاظ مقدار کالایی که در آن مبادله می شود، به خرده فروشی و عمده فروشی تقسیم بندی کرد.
- همینطور می توان بازارها را به رقابتی و غیر رقابتی تقسیم بندی کرد.
- یکی از اصلی ترین وظایف بازار، تعیین قیمت است.

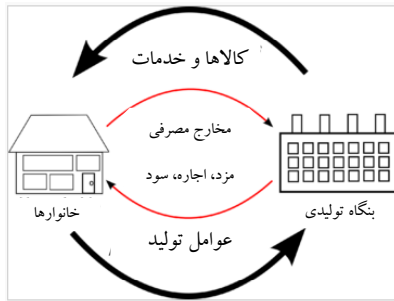
13

بازار

- بازار با ۳ ویژگی اساسی تعریف می شود:
 - مکانی است که خریداران و فروشندگان آزادانه یکدیگر را ملاقات می کنند.
 - مکانی است که در آن مبادله کالا و یا خدمتی انجام می شود.
 - از نظر جغرافیایی نباید به مکان خاصی اطلاق شود.

14

مدار ساده اقتصادی

- جامعه از گروه‌های مختلفی تشکیل شده است.
 - خانوارها: مشخصه اصلی آنها مصرف است.
 - بنگاه‌های تولیدی: هدف این گروه تولید است.
- در این الگوی ساده شده تنها خانوارها و بنگاه‌های اقتصادی وجود دارند. خانوارها مالک عوامل تولید (خدمات، زمین، کار و سرمایه‌ای) هستند و آنها را به بنگاه‌های اقتصادی می‌فروشند. بنگاه‌ها، به نوبه خود اجاره‌بها، مزد، بهره و سود به خانوارها می‌پردازند و در ازای آن دریافت‌هایی به شکل مخارج مصرف کننده از درآمد پولی‌اش به دست می‌آورند.

15

سؤال‌های اساسی علم اقتصاد

- هر جامعه‌ای صرفنظر از سازمان سیاسی‌اش باید به ۳ سؤال اساسی پاسخ دهد:
 - چه چیزی باید تولید شود؟ چه نوع و چه مقدار از کالاها و خدمات
 - چگونه باید تولید شود؟ ترکیب منابع و روش‌های مختلف تولید
 - برای چه کسی باید تولید شود؟ چگونگی توزیع بین مصرف کنندگان

16

سؤال‌های اساسی علم اقتصاد (مثال)

- هر جامعه‌ای باید در اینکه چه تعداد عمارت مجلل و چه تعداد آپارتمان ارزانقیمت بسازد، چه تعداد اتومبیل کوچک یا بزرگ تولید کند، چه تعداد مدرسه بنا کند و چه تعداد معلم برای آنها تربیت کند، چه مقدار مواد غذایی و خدمات پزشکی ارائه کند تصمیم بگیرد.
- از آنجایی که کالاهائی که مانند خانه و اتومبیل و خدماتی مانند تعلیم و تربیت و درمان معمولاً با روش‌های متفاوت و زیادی از ترکیب کار، سرمایه و زمین تولید می‌شوند. تعیین ترکیب عوامل و روش‌های موجود مهم است.
- توزیع درآمدهای بالا و پایین بین افراد جامعه، تعداد عمارت‌ها، اتومبیل‌های بزرگ، مدارس دولتی و غیر انتفاعی، آپارتمان‌های کوچک، اتومبیل‌های کوچک، تعلیم و تربیت، غذا و پوشاک را تعیین می‌کند.

17

سرمایه‌داری و گردش دایره‌ای فعالیت اقتصادی

- در یک اقتصاد سرمایه‌داری یا آزاد سه سؤال اساسی یعنی چه چیزی، چگونه و برای چه کسی باید تولید شود با مکانیسم قیمت جواب داده می‌شود.
- فقط آن دسته از کالاهایی که مصرف‌کنندگان برای آنها مایل به پرداخت قیمتی برای هر واحد آن که برای پوشش دادن هزینه تولید آن کافی باشد معمولاً تولید و عرضه می‌شوند.
- از آنجا که منابع کمیاب هستند. کالاها و خدمات بایستی با ترکیبی از روش‌ها و منابع تولید شوند که هزینه تولید را به حداقل برسانند.
- بالاخره، اقتصاد کالاها و خدماتی را تولید خواهد کرد که نیازها و خواسته‌های افرادی را که پول برای پرداخت بهای این کالاها و خدمات را دارند ارضاء نماید.

18

گردش دایره‌ای فعالیت اقتصادی (مثال)

- در جریان یک فعالیت کسب و کار، بنگاه‌ها منابعی را که توسط افراد و خانوارها عرضه می‌شود خریداری یا استخدام می‌کنند تا کالاها و خدماتی را که مورد تقاضای افراد و خانوارها قرار می‌گیرند را تولید کنند. افراد و خانوارها سپس درآمدهای خود را از فروش منابع یا خدمات خود به بنگاه‌ها به دست آورده‌اند برای خرید کالاها و خدماتی که بنگاه‌ها تولید کرده‌اند، صرف می‌کنند.
- در این دایره گردش فعالیت اقتصادی قیمت کالا و قیمت منبع تعیین می‌شود.
- چه کالائی باید تولید شود، چگونه باید تولید شود و برای چه کسانی باید تولید شود نیز تعیین می‌شود.
- **تعریف: گردش دایره‌ای فعالیت اقتصادی عبارت است از جریان منابع (یا عوامل تولید) از خانوارها به بنگاه‌های بازرگانی و کالاها و خدمات از بنگاه‌های بازرگانی به خانوارها**

19

نظام های اقتصادی

۱- نظام سرمایه داری (اقتصاد بازار آزاد):

- در این نوع نظام اقتصادی دولت حضور ندارد یا حضور بسیار کم رنگی دارند و در بازار نیز دخالت نمی‌کند.
- این نوع اقتصاد به طور کامل بر اساس نیروهای عرضه و تقاضا عمل می‌کند.
- در این اقتصاد، مصرف کننده با توجه به خواسته های خود تعیین می‌کند که چه چیز و به چه مقدار باید تولید شود.
- در این اقتصاد رقابت آزاد و عادلانه وجود دارد، همین امر به مصرف کنندگان اطمینان می‌دهد که بهترین کالاهای ممکن را در بهترین قیمت به دست می‌آورند.
- از سوی دیگر تولیدکنندگان مجبور به رقابت برای استخدام نیروی کار، با توجه به مهارت آنها، به بهترین دستمزد ممکن هستند.

20

نظام های اقتصادی

۲- اقتصاد دولتی:

- اقتصاد با برنامه ریزی متمرکز : در چنین اقتصادی دولت نقش عمده ای را ایفا می کند.
- نقش دولت عبارت از یک جریان دخالت دائمی و نظم یافته با هدف های از قبل تعیین شده است .
- در اقتصاد برنامه ریزی شده ، حکومت مرکزی یا سازمان برنامه ریزی مرکزی برنامه ای که مشخص می کند چه کالاها و خدماتی به چه مقدار تولید شوند را طرح ریزی می کند ، همچنین قواعدی برای توزیع کالاها و خدمات تولید شده تنظیم می نماید .
- معمولاً در چنین اقتصادی دولت مالک عمده محسوب شده و مالکیت خصوصی در ابعاد کوچکی وجود خواهد داشت . سازمان برنامه ریز نه تنها نوع کالا و مقدار آن را برای تولید تعیین می کند ، بلکه برنامه ریزی نحوه تولید و چگونگی توزیع را نیز به عهده می گیرد .

21

نظام های اقتصادی

۲- اقتصاد دولتی:

- اقتصاد دولتی یا متمرکز نظام اقتصادی است که فعالیت های اقتصادی در کنترل و اختیار دولت قرار دارد.
- در نگرش افراطی به این نوع نظام اقتصادی، مالکیت خصوصی نادیده گرفته شده و فعالیت بخش خصوصی مواجه با محدودیتهای بسیار زیادی است و فرض بر این است که مالکیت ابزار تولید، عمومی است و فعالیتهای اقتصادی توسط دولت رهبری می شود.
- در واقع در نظام اقتصادی دولتی مالکیت ابزار تولید در انحصار دولت نیست بلکه عوامل و منابع تولید و شبکه های توزیع در اختیار دولت است.

22

نظام های اقتصادی

۲- اقتصاد دولتی (مشکلات و چالش ها):

- این دیدگاه افراطی به نقش دولت و ندیده گرفتن مالکیت خصوصی، این نظام اقتصادی را با چالشها و مشکلات زیادی روبرو ساخت که مهمترین آن عدم کارایی و کارآمدی این نظام و بهره نگرستن از سرمایه بخش خصوصی و دخالت ندادن آنها در جهت رشد و رونق اقتصادی بود.
- همین امر موجب شد تا اصلاحاتی در این نوع نظام اقتصادی صورت بگیرد و نقش افراطی دولت تا حدودی تعدیل شود و عمده این اصلاحات و تعدیلات در جهت اعطای آزادی اقتصادی به بخش خصوصی و تجدید نظر در تمرکز از جانب دولت انجام پذیرفت.

23

نظام های اقتصادی

۳- اقتصاد مختلط:

- این نظام شامل مجموعه ای از اجزای نظام اقتصاد آزاد و اقتصاد برنامه ریزی شده است.
- معمولا دولت ها در این نوع اقتصاد حوزه فعالیت مربوط به بخش خصوصی و بخش دولتی را مشخص می کنند.
- این نظام به نحوی طراحی شده که از زیان ها و کاستی های دو نظام پیشین اجتناب شود. در جهان واقعی نظام اقتصاد مختلط در اکثر کشورها حاکم است و اختلاف فقط در سطح دخالت و کنترل دولت هاست امروزه بسیاری از کشورها به سمت اقتصاد مختلط گرایش پیدا نموده اند.
- اقتصاد مختلط : تقسیم منابع و فعالیت ها بین بخش دولتی و بخش خصوصی بر مبنای کارایی و اثربخشی.

24

واحدهای تجاری و بازرگانی (شرکتها)

- فعالیت‌های بازرگانی و تجاری به وسیله واحدهای تجاری یا شرکت‌ها که در اقتصاد بنگاه نامیده می‌شوند، انجام می‌شود.
- **واحدهای تجاری خصوصی:** به وسیله یک فرد یا جمعی از افراد به وجود می‌آید.
- **واحد تجاری دولتی:** دارنده یا دارندگان این نوع واحدهای تجاری، نهادها یا ارگان‌های دولتی هستند.
- **واحد تجاری مختلط:** قسمتی از سرمایه در این نوع واحدها متعلق به بخش خصوصی و قسمتی مربوط به دولت است.

25

واحدهای تجاری خصوصی

- **شرکت سهامی عام:** شرکت سهامی عام یکی از انواع شرکت‌های سهامی است که قسمتی از سرمایه آن از طریق فروش سهام به غیر مؤسسان (مردم) تأمین می‌شود. سهام شرکت سهامی عام در بورس اوراق بهادار داد و ستد می‌شود.
- سازمان‌های بورس در جهان معمولاً شرکت‌هایی را می‌پذیرند که دارای سرمایه و اعتبار بسیار قوی باشند. مؤسسان این گونه شرکت‌ها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به عموم مردم تأمین می‌کند. در این نوع شرکت‌ها، صاحبان سهام می‌توانند سهام خود را در بورس فروخته و در واقع مالکیت خود را به دیگران منتقل کنند.
- در این نوع شرکت‌ها نقل و انتقال سهام آسان است و مشروط به رضایت دیگر سهام‌داران نیست.

26

واحدهای تجاری خصوصی

- **شرکت سهامی خاص:** نوعی شرکت سهامی است که سهام آن قابل داد و ستد در بورس اوراق بهادار نیست ولی توسط مردم به راحتی قابل معامله است. هنگام تشکیل چنین شرکتی باید تمام سرمایه آن در موقع تأسیس توسط مؤسسان تأمین و بخشی از سرمایه در بانک سپرده‌گذاری شده باشد.
- در شرکت‌های سهامی خاص، همانند شرکت با مسئولیت محدود و بر خلاف شرکت تضامنی، مسئولیت هر یک از سهام‌داران در مورد بدهی‌های شرکت محدود به مبلغ سرمایه‌گذاری شده در شرکت است و در صورت عدم کفایت مجبور نیستند اموال شخصی خود را در این راه مصرف نمایند.
- در حقیقت شرکت سهامی خاص شرکتی است که تمام سرمایه آن در موقع تأسیس منحصرأ بوسیله مؤسسین تأمین می‌شود.

27

واحدهای تجاری خصوصی

- **شرکت با مسئولیت محدود:** مسئولیت هر یک از شرکاء محدود به سرمایه خود در شرکت است. برخلاف شرکت تضامنی، مسئولیت هر یک از سهام‌داران در مورد بدهی‌های شرکت محدود به مبلغ سرمایه‌گذاری شده در شرکت است و در صورت عدم کفایت مجبور نیستند اموال شخصی خود را در این راه مصرف کنند.
- در ایران تفاوت شرکت‌های سهامی خاص با شرکت با مسئولیت محدود این است که این شرکت با حداقل سه نفر سهامدار قابل تشکیل است و سهام نیز بدون نیاز به ثبت در دفتر اسناد رسمی قابل نقل و انتقال هستند و در شرکت مسئولیت محدود سرمایه به صورت اعلامی است و هر چقدر که اعلام شود احتیاجی به واریز به حساب شرکت ندارد.

28

واحدهای تجاری خصوصی

- **شرکت تضامنی:**
- شرکت تضامنی شرکتی است که تحت اسم مخصوصی برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود و اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض شرکت کافی نباشد، هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض است.
- در این نوع شرکت نام برخی مالکان شرکت در نام شرکت می‌آید.

واحدهای تجاری خصوصی

- **شرکت نسبی:**
- شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری تحت اسم مخصوص بین دو یا چند نفر تشکیل شده و مسئولیت هر یک از شرکاء به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته است.
- منظور از مسئولیت شرکاء به نسبت سرمایه، این است که هر شریک در صورتی که دارائی شرکت پس از انحلال و تصفیه برای ادای دیون و قروض شرکت کافی نباشد، به نسبت سهم‌الشرکه خود از کل قروض در مقابل طلب‌کاران مسئولیت مدنی دارد.

واحدهای تجاری خصوصی

- شرکت تعاونی
- این شرکت از نوع مشارکتی است که عده‌ای از افرادی که هم‌صنف یا تناسبی مشابه دارند مثلاً همسایه، دوست، خویشاوند یا همشهری هستند برای دستیابی به منافع مشترک گرد هم می‌آیند و در حقیقت به هم کمک می‌کنند و برای تهیه مسکن یا خرید مایحتاج یا کسب اعتبار و وام تعاونی درست می‌کنند، سرمایه معینی را در میان می‌گذارند و دسته‌جمعی مشکل را حل می‌کنند.
- در شرکت تعاونی ممکن است اعضاء سرمایه و سهم یک‌سان از سود نداشته باشند اما هر عضو بدون توجه به درصد سهامش، یک رأی دارد و نسبت سهام به رأی وجود ندارد. در واقع تعاونی، متکی به اعضاء است نه ³¹ به سرمایه.

پول

- وظایف:
- 1. وسیله مبادله: برای پرداخت به منابع اقتصادی بابت خدمات ارائه شده
- 2. معیار ارزش: وجه مشترک برای تعیین قیمت‌ها، هزینه‌ها و درآمدها یا ارزش کالا و خدمات
- 3. ذخیره ارزش: می‌تواند برای استفاده در آینده ذخیره شود.
- انواع پول:
- پول رایج (سکه، پول کاغذی)
- سپرده‌های دیداری یا جاری قرض‌الحسنه (چک)
- سپرده‌های مدت دار و پس‌انداز